

Rozwój przedsiębiorczości i przemiany gospodarcze w Grodzisku Mazowieckim

Development of entrepreneurship and economic changes in Grodzisk Mazowiecki

dr Anna Rutkowska-Gurak

Szkoła Główna Handlowa

Streszczenie

Cel: Przedstawienie przemian gospodarczych w kontekście rozwoju przedsiębiorczości w Grodzisku Mazowieckim (miasto i gmina) w ujęciu historycznym, tj. od początku okresu transformacji do czasów współczesnych.

Material i metody: W badaniu wykorzystano analizę statystyczną w ujęciu statycznym i dynamicznym, metodę case study w odniesieniu do wybranych podmiotów gospodarczych oraz metodę opisową wybranych instrumentów stymulacji przedsiębiorczości przez gminę. Badanie oparto na studiach literatury przedmiotu, materiałach Głównego Urzędu Statystycznego: Bank Danych Lokalnych, materiałach internetowych udostępnionych przez analizowane podmioty gospodarcze oraz na innych źródłach internetowych. W badaniu wykorzystano ponadto materiały uzyskane w Urzędzie Miejskim w Grodzisku Mazowieckim, w Referacie Promocji Gospodarczej na podstawie metody bezpośredniego wywiadu z p. Tomaszem Aleksandrakiem., kierownikiem Referatu Promocji Gospodarczej, przeprowadzonego w dn. 22.03.2024 r oraz kwestionariusza ankiety skierowanej do Urzędu Miejskiego.

Wyniki: Rewersem przedsiębiorczości i innowacyjności jest zmiana, a przedsiębiorczość nieodłącznie do niej prowadzi implikując zmiany gospodarcze i społeczno-kulturowe w tkance miasta. Zmiana jest pożądaną siłą dynamizującą potencjał miasta, a jej kształt powinien podlegać strategicznej i bieżącej weryfikacji w interesie mieszkańców, przedsiębiorców oraz pozostałych użytkowników miasta, tak aby uwzględnić ich oczekiwania, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz przeciwdziałać zagrożeniom.

Słowa kluczowe: administracja publiczna, cechy administracji, badania ankietowe, projekt dyplomowy.

Summary

Objective: To present economic changes in the context of the development of entrepreneurship in Grodzisk Mazowiecki (town and commune) from a historical perspective, i.e. from the beginning of the transformation period to modern times.

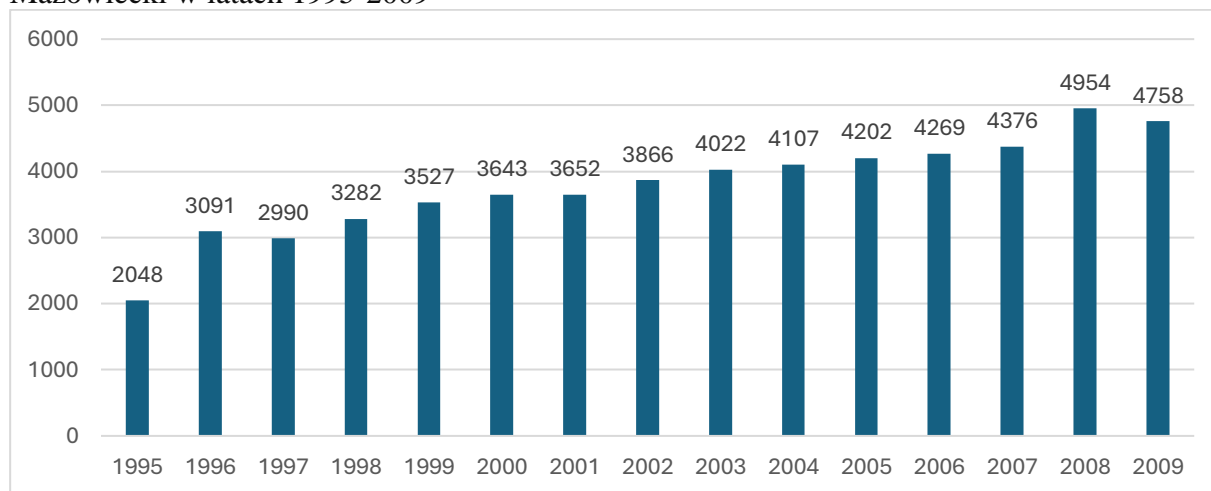
Material and Methods: The study used statistical analysis in static and dynamic terms, the case study method in relation to selected business entities and the descriptive method of selected instruments of entrepreneurship stimulation by the commune. The study was based on literature studies on the subject, materials of the Central Statistical Office: Local Data Bank, Internet materials made available by the analyzed business entities and other Internet sources. The study also used materials obtained in the Municipal Office in Grodzisk Mazowiecki, in the Economic Promotion Department based on the method of direct interview with Mr. Tomasz Aleksandrak, head of the Economic Promotion Department, conducted on 22.03.2024 and the questionnaire of the survey addressed to the Municipal Office.

Results: The reverse of entrepreneurship and innovation is change, and entrepreneurship inherently leads to it, implying economic and socio-cultural changes in the urban tissue. Change is a desirable force that dynamizes the city's potential, and its shape should be subject to strategic and ongoing verification in the interest of residents, entrepreneurs and other users of the city, to consider their expectations, take advantage of emerging opportunities and counteract threats.

Keywords: public administration, features of administration, surveys, diploma project.

Przeprowadzona analiza potwierdza dużą skalę przemian gospodarczych zachodzących w przestrzeni miasta i gminy Grodzisk Mazowiecki w ciągu ostatnich 35 lat, które zapoczątkowała transformacja gospodarcza w 1989 r. Dla jednostek osadniczych urynkowanie gospodarki oznaczało z jednej strony (szczególnie w pierwszym okresie) nagłe, spontaniczne zmiany gospodarczego krajobrazu miejskiego, z drugiej zaś nowe możliwości zarządcze, będące skutkiem reformy samorządu terytorialnego. Na fali procesów restrukturyzacji w nowym konkurencyjnym otoczeniu zmieniały się istniejące od dziesięcioleci przedsiębiorstwa (nowym zjawiskiem stał się proces upadłości przedsiębiorstw). Było to szczególnie widoczne w miastach uprzemysłowionych, takich jak Grodzisk Mazowiecki. Procesem o sile przeciwstawnej stały się inwestycje kapitału zagranicznego, zwłaszcza przedsiębiorstwa budowane od podstaw oraz inwestycje rodzimego kapitału w sferze małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Rysunek 1 Podmioty gospodarki narodowej ogółem zarejestrowane w gminie Grodzisk Mazowiecki w latach 1995-2009

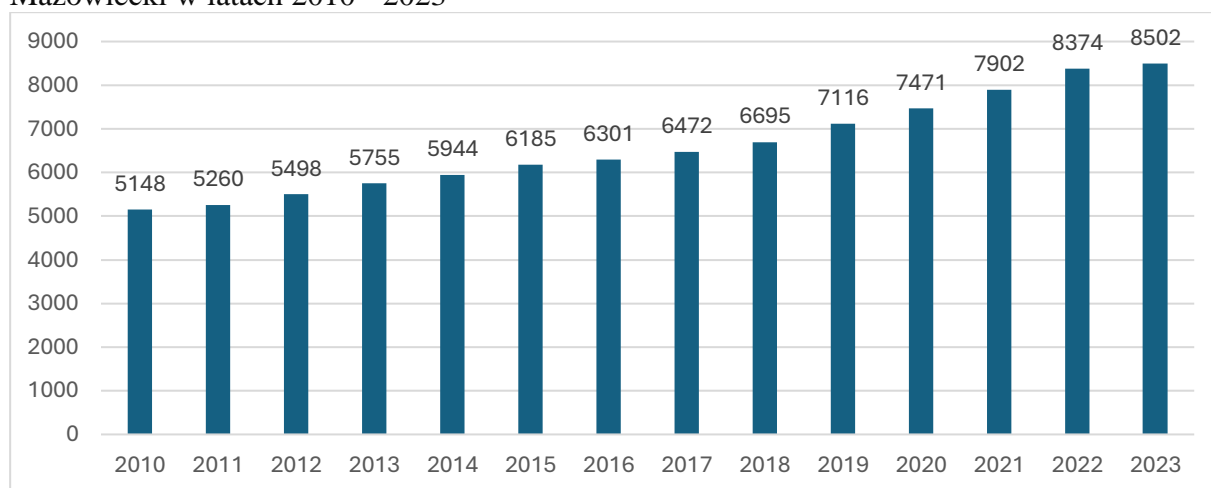

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Regon, Bank Danych Lokalnych w latach 1995-2009, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>

Przemiany gospodarcze w Grodzisku Mazowieckim (mieście i gminie) wyrażały się znacznymi zmianami liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, co pokazuje zmienny poziom wskaźnika przedsiębiorczości. Dotyczą one głównie sektora prywatnego, którego rozwój wyraża symptomatyczne zmiany ustrojowe. Przybrały one w początkowym okresie efekt lawinowego wzrostu, by po krótkotrwałym okresie dużych wahań kierunku zmian (spadek/wzrost) powrócić do rosnącego trendu.

W ciągu trzech kolejnych dekad, w latach 1995-2023¹ wskaźnik przedsiębiorczości ciągle rósł, a w ewidencji gminy w 2023 r. odnotowano 8502 podmioty gospodarcze, co oznaczało przyrost wynoszący 415 % w stosunku do 1995 r. kiedy zarejestrowano w gminie 2048 podmiotów (znacznie większy był przyrost liczony od początku okresu transformacji).

Rys. 2 Podmioty gospodarki narodowej ogółem zarejestrowane w gminie Grodzisk Mazowiecki w latach 2010 - 2023

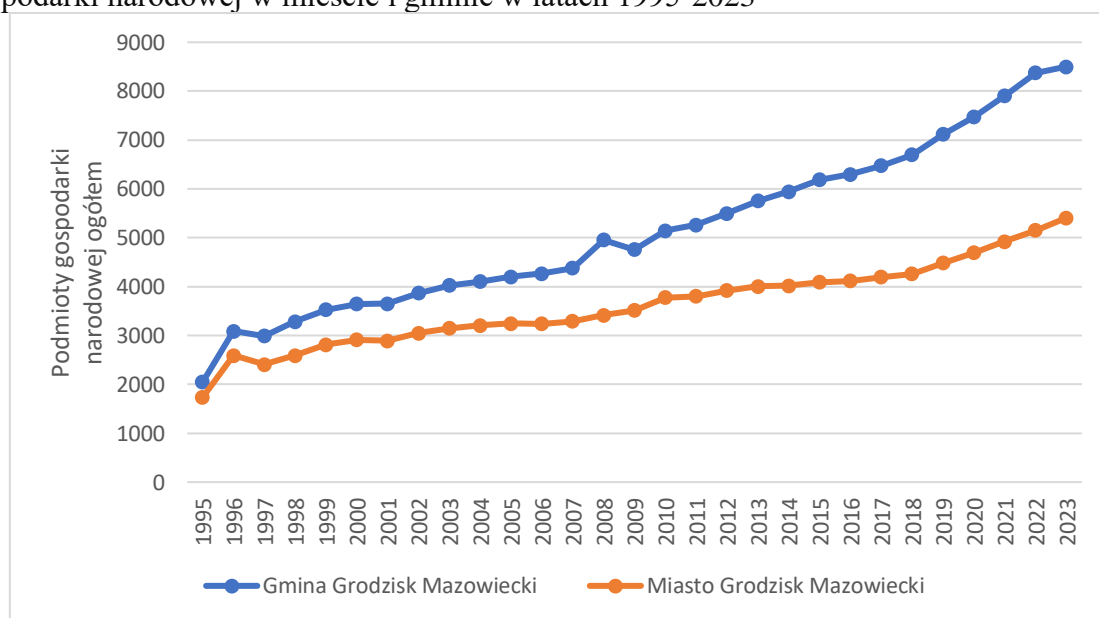
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Regon, Bank Danych Lokalnych w latach 1995-2009, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>

Podobne tendencje cechowały zmiany wskaźnika przedsiębiorczości w granicach miasta, chociaż przyrost był niższy niż w gminie i wynosił w analizowanym okresie 312% (liczba podmiotów wzrosła z 1734 do 5407). Okazuje się, że jedyny spadek ogólnej liczby podmiotów w okresie prawie trzech dekad nastąpił w 2009 roku i dotyczył on tylko gminy. Pokazuje to efekt światowego kryzysu, który choć w złagodzonej formie (biorąc pod uwagę krajowy wzrost PKB) dotknął polską gospodarkę krajową i lokalną, na co w analizowanym przypadku wskazują krótkotrwałe zmiany tendencji wzrostu lokalnego wskaźnika przedsiębiorczości (dla gminy Grodzisk Mazowiecki, ale nie dla miasta, w którym procesy przyrostu były nadal kontynuowane). Sytuacje kryzysowe ostatnich lat, jak pandemia Covid-19 oraz wojna na Ukrainie nie spowodowały spadku liczby zarejestrowanych podmiotów w mieście i gminie oraz zmiany dotychczasowych trendów wzrostu wskaźnika przedsiębiorczości.

¹ System sprawozdawczości danych lokalnych w rejestrze Regon obejmuje obecnie okres od 1995 r.

Procesy rozwoju gospodarczego obejmują w coraz większym stopniu tereny wiejskie gminy, bowiem w tym kierunku następuje przesuwanie aktywności gospodarczej prowadzące do wielofunkcyjnej transformacji wsi. Główną przyczyną tych zmian (poza wzmacnianiem wyposażenia infrastrukturalnego gminy) jest postępujące ograniczanie rezerw terenów inwestycyjnych w mieście, a co się z tym wiąże poszukiwanie przez inwestorów lokalizacji bardziej dopasowanej do ich potrzeb (wielkość działki, koszt zakupu/dzierżawy). Proces ten pokazuje malejący stopień koncentracji podmiotów gospodarczych w mieście w stosunku do gminy.

Rys. 3 Przesunięcie aktywności gospodarczej w obrębie gminy - zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej w mieście i gminie w latach 1995-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Regon, Bank Danych Lokalnych w latach 1995-2023 <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>

Potencjał gospodarczy Grodziska Mazowieckiego rósł dynamicznie od 1990 r. w związku z rozwojem sektora prywatnego, ponieważ transformacja uruchomiła procesy dostosowawcze od strony podaźowej. Swoistym fenomenem okazał się rozwój branży handlowej. Zachodzące w kolejnych latach zmiany liczby prywatnych podmiotów gospodarczych w Grodzisku Mazowieckim utrwaliły strukturalną dominację firm handlowych, chociaż zmniejszyły jej skalę. Negatywnym zjawiskiem jest spadek roli przemysłu przetwórczego w strukturze gospodarczej Grodziska pomimo stabilnej liczby firm produkcyjnych.

Wzrasta natomiast udział podmiotów działających w budownictwie, czego wyrazem jest trzecia pozycja w strukturze gospodarki. Dziedziną życia gospodarczego zyskującą silnie na znaczeniu jest transport, logistyka i gospodarka magazynowa czerpiąca potencjał rozwojowy ze specyfiki lokalizacyjnej. W grodziskim pejzażu wzrasta także rola usług spoza sektora budownictwa i transportu w takich dziedzinach jak: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, informacja i komunikacja, obsługa rynku nieruchomości i opieka zdrowotna.

Największą liczebnie grupą stały się mikroprzedsiębiorstwa, a ten proces utrwalony przez dekady, potwierdza tendencję ogólnokrajową. Ich udział wynosi obecnie 97,5 %, a łącznie z grupą małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 osób udział ten wzrasta do 99,4%. Łącznie sektor małych i średnich przedsiębiorstw obejmuje 99,9 % ogółu podmiotów. W strukturze własnościowej podmiotów dominują osoby fizyczne z udziałem wynoszącym 78 % (82,5% w 1995 r.). Coraz liczniejszą grupę stanowią spółki prawa handlowego a ich udział wynosi prawie 13 %. Tworzy się też coraz więcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, co wyraża rozwój m.in. lokalnej społecznej orientacji przedsiębiorczej.

Transformacja ustrojowa i gospodarcza zmieniła radykalnie krajobraz gospodarczy Grodziska jako miasta o silnie rozwiniętej funkcji przemysłowej. Duża część przedsiębiorstw, niegdyś państwowych uległa likwidacji, pozostałe poddane zostały procesom daleko idących przekształceń. Zmiany te, na różnym etapie procesu restrukturyzacji, następowały często przy udziale kapitału zagranicznego. Procesowi temu towarzyszył proces odbudowy potencjału gospodarczego w wyniku inwestycji kapitału rodzimego i kapitału zagranicznego, który włączał się w proces prywatyzacji bądź uczestniczył w budowie inwestycji od podstaw. Grupę wiodących zakładów Grodziska tworzą więc zarówno podmioty gospodarcze historycznie związane z Grodziskim jak Gedeon Richter (dawna „Polfa”), stanowiąca filar przemysłowej sfery gospodarczej miasta, jak i nowe inwestycje, wśród których wyróżniają się wielkością i znaczeniem: Frito Lay – pierwsza inwestycja kapitału zagranicznego amerykańskiej firmy Pepsi Co i Danfoss, renomowana firma duńska, której lokalna rola dzięki strategii firmy, upatrującej w Grodziskiej lokalizacji szansy na rozwój, ciągle wzrasta. Do innych wiodących firm, będących własnością kapitału zagranicznego należą m.in. firmy produkcyjne: Hiestand, Amerplast (dawniej Suominen), Trouw Nutrition, Rabugino oraz firmy transportowo-logistyczne: Fresh Logistics, Raben Logistics, Gefco, a wśród polskich firm: producenci - Budokrusz, Carpol oraz firma transportowa Dartom.

Wszystkie wymienione firmy były wyodrębnione wśród głównych grodziskich firm w Strategii Rozwoju Gminy Grodzisk Mazowiecki 2014-2024, co świadczy o tym, że po początkowym okresie zmian transformacyjnych, następuje proces zakorzeniania się firm z kapitałem zagranicznym i rodzimym. Do liczących się nowych inwestycji zajmujących się działalnością produkcyjną należą: firma amerykańska Florida Insect Control Group, Elemental Holding, która powstała na bazie dwóch polskich, lokalnych spółek oraz rodzinna firma Frogum. O atrakcyjności lokalizacyjnej Grodziska świadczą nie tylko nowe firmy produkcyjne, ale również relokacja już istniejących firm bądź też zorganizowanej części przedsiębiorstw. Takim przykładem są relokacje produkcji z Holandii i Japonii przeprowadzone przez firmy: Danfoss i Danfoss Saginomiya, jak też relokacje do Grodziska z innych polskich miejscowości, co dotyczy firm: Carpol i Mera Błonie.

Sferą inwestycyjną, która ma szczególnie sprzyjające warunki rozwoju w Grodzisku jest branża transportowo-logistyczna i działalność magazynowa, dla której newralgiczne jest dogodne położenie komunikacyjne lokalizacji Dłatego też wzrasta liczba lokalnych parków logistycznych. Obok już istniejących, powstają nowe centra logistyczne jak: H&M Hennes & Mauritz Logistics Sp. z o.o., Ceva Logistics Poland sp. z o.o., DSV Solutions sp. z o. o. i Allegro Sp. z o.o. Niektóre z nich wykorzystają możliwość wynajęcia powierzchni w niedawno zbudowanym na terenie gminy Panattoni Warsaw Park.

Pejzaż handlu miejskiego zmieniło wejście kapitału zagranicznego i powstawanie od 1994 r. zagranicznych supermarketów z Globi na czele jako pierwszą tego rodzaju inwestycją. Do nowych inwestycji należy lokalna galeria handlowe Grodova i ostatnie przedsięwzięcie o ponadlokalnym zasięgu jakim jest Grodzisk Sfera Park, największy obiekt handlowy w Grodzisku Mazowieckim i powiecie grodziskim, powstały w procesie rewitalizacji na terenie dawnych Zakładów Mięsnych.

Współczesną atrakcyjność lokalizacyjną Grodziska wzmacniają historyczne atuty jakimi jest bliskość Warszawy i lotniska Chopina oraz dogodne położenie komunikacyjne przy głównej linii kolejowej oraz linii WKD, a od niedawna także przy autostradzie A2. Walory Grodziska Mazowieckiego zasilają konsekwentnie realizowane inwestycje w infrastrukturę techniczną i społeczną czyniące miasto i gminę coraz bardziej atrakcyjną dla użytkowników przestrzeni miasta i gminy, a zwłaszcza mieszkańców i przedsiębiorców.

Dużą rolę w procesie rozbudowy potencjału gospodarczego pełnił dogodny klimat inwestycyjny, który kształtowała proinwestycyjna i pro-przedsiębiorcza polityka lokalna, realizowana przez stabilny, działający strategicznie samorząd miejski. Władze miejskie od początku kadencji w nowym otoczeniu prawno-ekonomicznym wykorzystywały możliwości i szanse do przyciągnięcia wielkoskalowych inwestycji zagranicznych i rodzimych, oferując przestrzeń miejską/gminy o silnym potencjale gospodarczym podlegającą przemianom gospodarczym i coraz bardziej przystosowywaną infrastrukturalnie pod potrzeby inwestorów. Do niedawna inwestorzy koncentrowali się w Strefach Przemysłowych, a od 2018 r. w ramach kontynuacji otwartego podejścia do biznesu preferencje dla inwestorów objęły całą gminę, gdyż włączono ją do Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

W Grodzisku Mazowieckim przedsiębiorcza orientacja samorządu lokalnego kształtuje i wzmacnia przedsiębiorczą orientację całej społeczności lokalnej tworząc swoisty rodzaj synergii. Do specyficznych instrumentów adresowanych do przedsiębiorczych mieszkańców i kształtujących praktyczne myślenie o przedsiębiorczości należy innowacyjny projekt „Przedsiębiorczy Grodzisk” pobudzający inicjatywy biznesowe wśród mieszkańców. Podobny cel ma współtowarzyszająca inicjatywa jaką jest budowa wspólnej przestrzeni dla osób rozpoczynających działalność w biznesie i przedsiębiorców jakim jest działający od 2019 r. CoWork Grodzisk Mazowiecki.

Efektywne działania gminy realizujące interesy przedsiębiorców i mieszkańców są nagradzane corocznie wieloma wyróżnieniami przeznaczonymi dla gminy i zarządu, m.in. za przedsiębiorczość i innowacyjność. Gmina należy do najbogatszych samorządów na Mazowszu, a wyróżniająca się aktywność samorządu zyskała uznanie na Polskim Forum Przedsiębiorczości przyznaniem nagrody: Lider Rozwoju Regionalnego.

Na te osiągnięcia składa się też pozytywne nastawienie mieszkańców do przedsiębiorczości. Świadczą o tym nie tylko wzrastające wskaźniki przedsiębiorczości, ale także wskaźniki natężenia przedsiębiorczości odniesione do liczby mieszkańców.

Bardzo wiele udało się gminie osiągnąć, ale nie oznacza to, że samorząd nie dostrzega problemów rozwojowych. Miasto z jednej strony jest zainteresowane rozwojem tych działalności, które zaspakajają wzrastający popyt konsumpcyjny rozrastającego się miasta, tj. usług i rzemiosła. Z drugiej zaś, podkreśla się potrzebę większej obecności firm produkcyjnych, a zwłaszcza przedsiębiorstw wysokich technologii, co jest szczególnie ważne dla budowania współczesnej struktury nowoczesnego miasta.

Jest to pożądaný kierunek zmian, także mając na uwadze istniejącą w Grodzisku Mazowieckim nadreprezentatywność firm transportowych i magazynowych, wynikającą m.in. z położenia i skomunikowania gminy. Jednak dla wzmocnienia tego efektu potrzebne jest bardziej rozwinięte zaplecze instytucji otoczenia biznesu, takich jak inkubatory przedsiębiorczości czy parki technologiczne. Ważne jest przy tym wsparcie lokalnego szkolnictwa na poziomie uniwersyteckim i/lub szkolnictwa na poziomie średnim technicznym dostosowanego profilem do tego typu potrzeb. Pewną możliwością w tym względzie stwarza już dziś deklarowane poparcie tego typu planów (również w aspekcie inwestycyjnym) przez innowacyjną technologicznie firmę Danfoss. Perspektywy na wzmocnienie potencjału gminy jeszcze się poprawią, co ma związek z planami budowy Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK) w bliskości Grodziska Mazowieckiego. Na to czy gmina będzie w pełni mogła wykorzystać swoją lokalizację mają wpływ dostępne tereny inwestycyjne, a staje się to wzrastającym ograniczeniem.

Przed miastem nastał nowy etap, tak w sensie zmian samorządowych, jak i wyzwań rozwojowych, związanych ze specyfiką miejsca i jego otoczenia lokalnego oraz regionalnego oraz wymogami nieustannie zmieniającego się otoczenia społeczno-ekonomicznego cechującego się skokowo wzrastającą rolą sztucznej inteligencji. Innowacyjny samorząd powinien nie ulegać schematom myślenia i w sposób elastyczny odpowiadać na strategiczne pytania, tak aby zapewnić utrzymanie i wzmacnianie walorów lokalizacyjnych miasta i gminy, i zabezpieczać poprawę jakości życia dla wzrastającej liczby mieszkańców.

Bibliografia

Systemu Regon, Bank Danych Lokalnych w latach 1995-2009, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/star>

© Akademia Nauk Stosowanych im. Haliny Konopackiej w Pruszkowie,
wydawnictwo@ans.pruszkow.pl

ISSN 2957-1359

Adres autora: agurak@sgh.waw.pl